

Petri Bernadett

Választási reményfutam – 180 fokos fordulatban az európai zöldek

Bevezetés

Az elmúlt napokban vitatta meg, február elején sorra kerülő választási kongresszusán fogadja el az Európai Zöldek pártcsaládja idei választási programját. A hírek szerint az európai zöldpártok szövetsége ambiciózus jövőképet kínál a választók számára, amely magába foglal egy bővített „*Green Deal*”, vagyis egy új „zöld- és szociális megállapodást”, új adónemek bevezetését, és ami a legfontosabb újdonság: az európai fegyverkezési képességek fokozását. A felmérések szerint azonban az európai választók meglehetősen szkeptikusak a zöldek által kínált perspektívával kapcsolatban.

Az európai zöldpártok tündöklése és bukása

Öt esztendővel ezelőtt az Európai Zöldek a választások relatív győztesének számítottak, hiszen a 2014-es eredményükhöz képest több mint másfélszer annyi mandátumot szereztek meg.¹ A 2019-es európai parlamenti választás csúcsteljesítményei, a német Ska Keller és a holland Bas Eickhout a klímavédelemért, a szociális és békepárti Európáért, a több demokráciáért és az erősebb jogállamiságért kampányoltak.² A zöldek választási eredménye, amely az európai parlamenti helyek több mint egytizedének megszerzéséhez volt elég, megbontotta az Európai Parlamentben addig uralkodó hatalmi dinamikát, lehetetlenné téve, hogy az Európai Néppárt akár a szociáldemokratákkal, akár a liberálisokkal többséget alkosson.³

¹ Európai Parlament 2019.

² PEARSON-RÜDIG 2019.

³ 2024 European Election Results 2024a.

Az idei előrejelzések egészen más eredményt prognosztizálnak.⁴ A kalkulációk szerint a zöldpártok a 2024-es európai választások legnagyobb vesztesei lehetnek, olyannyira, hogy akár jelenlegi európai parlamenti mandátumaik felét is elveszíthetik. A jelenség könnyen magyarázható reálpolitikai oldalról, hiszen az európai zöldpártok, amelyek 1984 óta képviseltetik magukat az Európai Parlamentben, öt esztendő alatt szemmel láthatólag feladták addigi önazonosságuk jelentős részét.⁵ A zöldek politikai identitása ugyanis a béke-mozgalomban gyökerezik, ezek a pártok mind ez idáig erősen elkötelezettek voltak a pacifizmus, a semlegesség, a nemzetközi szintű leszerelések és a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozása mellett.

A zöldpártok feladták a békepárti álláspontot

„Az Európai Unió középpontjában a békeprojekt állt – Európa természetes szerepe a világban a béke fenntartása. [...] Európának sokkal aktívabbnak kell lennie abban, hogy békés megoldásokat találjon a fegyveres konfliktusokra mind a szomszédságunkban, mind azon kívül. [...] Ellenezzük az európai források katonai célokra történő átcsoportosítását. Tartós biztonságot és stabilitást nem lehet fegyverekkel biztosítani. [...] Le kell állítani a fegyverszállítást a fegyveres konfliktusok résztvevői számára!” – fogalmaztak az európai zöldek 2019-es európai választási kampánykiáltványukban.⁶ „Az európai zöldek felszólítják az uniós intézményeket és a tagállamokat, valamint az EU partnereit, hogy gyorsan és folyamatosan nyújtsanak pénzügyi és katonai támogatást Ukrajnának, beleértve a szükséges fegyverek szállítását is, mivel az ukránoknak joguk van hazájuk védelméhez és az elcsatolt vagy megszállt területek visszafoglalásához” – hangzik új álláspontjuk öt évvel később, a 2024-es európai választásokra készülve.⁷ A zöldek egy csapásra, különösebb magyarázat nélkül szakítottak a párt korábbi politikai identitásával, és az orosz–ukrán konfliktussal kapcsolatos elkötelezett állásfoglalásaik fontossága szemmel láthatóan a klímavédelmi prioritásokkal vetekedett az elmúlt másfél évben. A felmérések szerint azonban ez az elköteleződés nem járt a szavazóbázis növekedésével,

⁴ 2024 European Election Results 2024b.

⁵ Our History [é. n.].

⁶ PETRI 2024.

⁷ PETRI 2023.

sőt éppen ellenkezőleg, a legtöbb szavazó éppen az elmúlt 2-3 évben pártolt el a zöldpártoktól.⁸

Annak idején, az 1980-as évek elején Nyugat-Németországban hatalmas tiltakozások követték az Egyesült Államok rövid hatótávolságú nukleáris rakétáinak bevetését az országban. Ezek a tüntetések segítették a Zöld Pártot először a német parlamentbe. Ennek megfelelően a zöldpártok általában az egyoldalú nukleáris leszerelést, a NATO-tagság ellenzését, valamint a demokrácia és az emberi jogok előmozdításával kombinált pacifista politikát támogatták.⁹ A reálpolitikai fordulat eredményeként azonban nemcsak az orosz–ukrán háború tekintetében vált elkötelezetté a fegyverkezés mellett az európai zöldpárti szövetség, hanem általában sürgeti a katonai együttműködések elmélyítését. Új választási programjukban az EU „kölcsonös segítségnyújtási záradékára” hivatkozva hangsúlyozzák, hogy az uniónak fokoznia kell a „katonai képességekkel kapcsolatos együttműködést és szinergiák létrehozását, például az interoperabilitás előmozdítása, valamint a beszerzési, karbantartási és ellátási rendszerek koordinálása révén”. Felkarolják a NATO-val való mélyebb együttműködést, valamint olyan „feltételek megteremtését, amelyek lehetővé teszik az EU számára, hogy aktív szerepet vállalhasson a gyorsan változó geopolitikai környezetben”. „Az EU számára a többoldalú megközelítés magában foglalja a NATO-val való együttműködés megerősítését és elmélyítését is, a hatáskörök egyértelmű megosztásának tiszteletben tartása mellett, elsőbbségadás nélkül” – áll a néhány héten belül végleges elfogadásra szánt tervezetben.

Zöldátállás maximális sebességen

A fentiekén túl a zöldek választási programja lényegében több pénzt javasol a zöldátállás kulcsfontosságú problémáinak megoldására, ideértve az energiahatékony lakások felújítását, a zöldátállás végrehajtásának gördülékenyebbé tételét a mezőgazdaságban és az iparban, a megfizethető lakhatást, valamint a fenntartható mobilitási kapcsolatok kiterjesztését.¹⁰ Ezek a feladatok a program szerint többletkiadásokkal járnak majd az Európai Unió számára, akár több százmilliárd euró összegben. Éppen ezért a Zöldek azt tervezik, hogy a „fiskális politika, állami beruházások és magánkezdemenyvezés keverékével”

⁸ DE LA BAUME – OROSCHAKOFF 2021.

⁹ JERAJ 2022.

¹⁰ GRIERA–ALIPOUR 2024.

finanszírozzák javaslatukat, miközben az EU egészére kiterjedő adóharmonizációt is szorgalmaznak. „Az egész EU-ra kiterjedő vagyoadó bevezetését tartjuk szükségesnek az egyenlőtlenségek leküzdése és a zöldátmenet finanszírozása érdekében [...] szorgalmazzuk az európai pénzügyi tranzakciós adót, bevezetjük az energiavállalatok rendkívüli uniós adóját annak érdekében, hogy felszámoljuk az energiavállalatok haszonszerzését” – áll a programtervezetben.

A zöldátmenet társadalmi dimenziója növelésének gondolata az európai szocialisták kiáltványának is központi eleme, e téren tehát a két párt azonos szavazóbázison lesz kénytelen osztozni.¹¹

Ez a szavazóbázis azonban egészen biztosan kevés vállalkozót foglal majd magában, hiszen egyre több európai cég követel zöldpolitikai „szabályozási szünetet”, hiszen még a jelenlegi ciklusban futott zöldmegállapodás hatásait sem voltak képesek feldolgozni. A Zöldek azonban tovább pörgetnék a jogalkotási folyamatokat: „Üdvözljük az előrehaladást, de továbbra is törekszünk az ambíciók növelésére és a már megkezdett tervek maradéktalan megvalósítására” – áll a tervezetben. Szigorúbb határidőket szeretnének a fosszilis tüzelőanyagok fokozatos kivonására, 2040-ig a teljes éghajlat-semlegességet, valamint a „szén 2030-ra, a fosszilis gáz 2035-re és az olaj használatának megszüntetését 2040-re”. A 2019-es zöldpárti kiállítás a bioüzemanyag mellett pedig mára már a múlté.

Idén sorban a tizedik alkalommal kerül sor az Európai Parlament képviselőinek közvetlen választására. A 2019-es választások 50% körüli részvételi aránya a 90-es évek időszakának szintjére hozta vissza a választói érdeklődést, az idei évre pedig rekordmagas, 68% körüli részvételt prognosztizált az Európai Parlament által fémjelzett felmérés.¹² Mivel azonban a felmérések szerint az európai választópolgárok éppen az energiaválsághoz, a zöldátáláshoz és a háborúhoz kapcsolódó uniós szakpolitikai döntésekkel a leginkább elégedetlenek, a februárban elfogadandó új választási program nem hoz érdemi változást az európai zöldek támogatottságában.¹³ A pártcsalád ennek következtében várhatóan a hatodik, tehát az utolsó előtti helyre süllyed majd az európai parlamenti frakciók sorában.

2024. január 26.

¹¹ GRIERA 2024.

¹² Voter Turnout in the European Parliament Elections in the European Union (EU) from 1979 to 2024 2024.

¹³ EP Autumn 2023 Survey: Six Months Before the 2024 European Elections 2023.

Felhasznált irodalom

- 2024 European Election Results (2024a). *European Parliament*. Online: <https://results.elections.europa.eu/en>
- 2024 European Election Results (2024b). *Politico*. Online: <https://politico.eu/europe-poll-of-polls/european-parliament-election/>
- DE LA BAUME, Maïa – OROSCHAKOFF, Kalina (2021): Green Parties Struggle to Convert Climate Concern Into Votes. *Politico*, 2021. március 31. Online: <https://politico.eu/article/green-parties-struggle-gain-electoral-climate-traction/>
- EP Autumn 2023 Survey: Six Months Before the 2024 European Elections (2023). *Eurobarometer*, 2023. december. Online: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3152>
- Európai Parlament (2019): *At Your Service – European Elections*. 2019. május 26–29. Online: <https://archive.ph/20190225193126/http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/elections>
- GRIERA, Max (2024): LEAK: EU Socialists Eye Boosted Ties with US, China – Reject Green Deal ‘Pause’. *Euractiv*, 2024. január 24. Online: <https://euractiv.com/section/politics/news/leak-eu-socialists-eye-boosted-ties-with-us-china-reject-green-deal-pause/>
- GRIERA, Max – ALIPOUR, Nick (2024): EU Greens’ Manifesto: A ‘Social’ Green Deal and Embrace of NATO. *Euractiv*, 2024. január 25. Online: <https://euractiv.com/section/politics/news/eu-greens-manifesto-a-social-green-deal-and-embrace-of-nato/>
- JERAJ, Samir (2022): Are Green Parties Still Pacifist? *Green European Journal*, 2022. december 13. Online: <https://greeneuropeanjournal.eu/are-green-parties-still-pacifists/>
- Our History [é. n.]. *The Greens/EFA in the European Parliament*. Online: <https://greens-efa.eu/en/who-we-are/our-history>
- PEARSON, Mitya – RÜDIG, Wolfgang (2019): *The Greens in the 2019 European Elections*. Online: https://strathprints.strath.ac.uk/72237/1/Pearson_Rudig_EP_2020_The_Greens_in_the_2019_European_elections.pdf
- PETRI Bernadett (2023): Felkészülés a 2024-es európai választásokra: főszerepben a háború. *XXI. Század Intézet*, 2023. augusztus 9. Online: <https://xxiszaszadintezet.hu/felkeszules-a-2024-es-europai-valasztasokra-foszerepben-a-haboru/>
- PETRI Bernadett (2024): 2024 az elszámoltatás éve az európai politikában. *XXI. Század Intézet*, 2024. január 17. Online: <https://xxiszaszadintezet.hu/2024-az-elszamoltatas-eve-az-europai-politikaban/>
- Voter Turnout in the European Parliament Elections in the European Union (EU) from 1979 to 2024 (2024). *Statista*. Online: <https://statista.com/statistics/300427/eu-parliament-turnout-for-the-european-elections/>